

Ekonomia

Henrike Galarza

Doaneko diruaren jaia amaitzera doa

Joan den maiatzaren 22an, Janet Yellen-ek, AEBetako Erreserba Federalaren Sistemako Gobernadoreen Kontseiluko buruak, hitzaldi oso pedagogikoa egin zuen Providence (New Hampshire) hiriko Merkataritza Ganberan; bide batez, bere garaian hango Brown University-ko ikaslea izan zela gogoratu zuen. Funtsean, ekonomian ezer ez dela ziurra azaldu zuen, irakasle hobereenen umiltasun eta gardentasuna lagun. Horrela, FEDen zazpi kideek ez dakite ziur ongi egiten ari diren, baina, 2015. urtearen amaieran, interes tasa igotzera doa, haien gehiengoaren ustean hazkunde ekonomikoa egonkorra izaten laguntzeko. Izan ere, AEBetan langabezia tasa biztanleria aktiboaren %5era hurbiltzen ari den honetan, 2016ko amaierarako hango lan merkatuaren egoerak inflazioa (ber)piztuko duelakoan daude, soldaten gaur egungo maila txikiegia eta estatistiken benetako esanahia gorabehera.

Edonola ere, interes tasaren igoera 'homeopatikoa', adjektiboa gurea da, iragarri zituen Yellen andreak, egoera ekonomikoaren arabera ezberdin egiteko prest zegoela argi eta garbi utziz, baina. Hitzaldiaren mezua helarazita ere, munduko lehen potentzia ekonomikoaren agintari monetario nagusiari ñabardura batzuk bidean geratu zitzaizkion. Erraterako, interes tasaren igoeren aroa poliki-poliki hasteko arrazoia omen da neurri monetarioek salneurrien gainean eraginik izateko hartu ohi duten denbora tarte luzea, 12 hilabete gutxi gorabehera; baina, aldi berean, beldur da tasaren igoera txiki horiek inbertsioaren eta lan kontratuen aurreikusitako bilakaeren gainean izan ditzaketen epe motzeko eraginez. Oso bereziki, ez badute soldata maila baxuek

igo behar, pixkanaka-pixkanaka haiek ere bai. Bertzaldetik, barneko ekonomiari begira egindako hitzaldia izanda ere, interes tasaren igoerak dolarraren euroarekiko balioaren gaineko eragina arestian aipatu bazuen ere, ez zion gehiegizko garrantzirik eman, nahiz eta AEBetako esportazioen lehia-kortasuna nozituko dutela ia aditu guztiek pentsatu duten.

Azkenik, baina inondik ere ez garrantzi gutxiagoz, AEBetan azken urteotan moneta kopurua ikaragarri hazi ondoren, Erreserba Federaleko Bankuan eta banku pribatuen kontabilitateetan zorren hazkunde simetriko erraldoia pilatu da, likidezia lortzeko eskatu behar izan zituzten interes tasa txikiko kredituei dagokiena, hain zuzen. Hori horrela, ulertzekoa da tasaren igoerak tentuz kudeatzen saiatzea, kapital merkatuetan finantza-aktibo horien kotizazioek egun batetik bertzerajaisiera ederra izan ez dezaten. Finean, Lehman Brothers bankuaren zorigaiztoko porrotetik ia zazpi urtera, oraindik ezin uxatu krisialdi finantzario orokorraren mamua, banku zentralena barne.

Greziako jendearen borroka

Draghi jaunak, Europako Banku Zentralaren lehendakariak, beldur eta ahalezko porrotez jakin badaki. Greziaren ekonomiaren arazoak era ulergaitz batean Eurogunearentzat hil ala biziko kontua bilakaturik –‘ulergaitz bezain susmagarri’ gehitu beharko genukeelakoan gaude–, aditu eta finantza-bi-tartekarien erranetara aritu behar du EBZk. AEBetako kasuan bezala, finantza-aktibo ugariren balioaren berehalako jaisiera basatia ekidin nahi da, Greziaren ahalezko porrot ekonomiko-finantzarioak Atlantikoz bertzaldeko tasen igoeraren eragin berbera izan dezake eta.

Greziaren ekonomiarako azken orduko konponketa aurkitzen hamaika bider ibili ondoren, negoziatzeko tarte amaitzen ari zaio Tsipras jaunak zuzentzen duen gobernuari. Merkel andrea, Hollande jauna eta troikaren ordezkariak,

Europako zein nazioarteko interes boteretsuenen izenean, temati ari dira Greziako jendeari gastu murrizketa gehiago eskatzen, «sufritu dezatela baina ez gehiegi» lelo politiko-ekonomiko baliagarria izango balitz bezala. Ikustekoa da antzerki diplomatiko hura tragedia edo amaiera zorionsuko kontaktuzuna izanen den; baina, dagoeneko, ezin argiago geratu dena sistema kapitalistaren gupidarik eza izan da. John Maynard Keynes ekonomialariaren hitzak datozkigu burura: «Nazioen atzerriko zorrak soilki ordaintzen dira herrien duintasuna errespetatzen den heinean; horrela ez bada, ez dira inondik ere ordaintzen».

Hauteskundeen emaitzak

Zaila da oraindik Estatu espainoleko zenbait Autonomia Erkidego eta tokiko erakundeetarako izan berriki diren hauteskundeen benetako ondorioak zehaztea. Erabateko gehien-gorik gabeko egoeretan, politika demokratikoak helburu herrikoiak adosteko gaitasuna frogatu behar duelakoan gaude. Horretarako, 'sukalde' lan isil eta kementsua ezinbertzekoa da, ahalezko partaide politikoen aldeko umiltasun eta jendearekiko konpromiso garden eta tinkoaren laguntzaz. Hego Euskal Herrian pairatzen dugun banaketa politiko-administratiboaren ingurumarian, porrot eta garaipen erlatiboak ere banatu dira. EAJ-PNV eta PSE-PSOE alderdiek Gipuzkoan arnasa hartzeko emaitzak lorturik, Bizkaiko jeltzaleen gotorlekua ziurtatuta, prest omen daude haien zuzendaritzak EH Bilduri azken lau urteetako txanpona itzultzeko. EH Bilduk, Gipuzkoan behintzat, hezkuntza lana, egindako akatsez gain, nahiko garesti ordaindu duela pentsatu dugu, eta ez soilki hiri hondakinen kontura. Izan ere, Nafarroa Garaiko Barkos andreak ongi badakiela erakusten ari den ildoan, boterea erabiltzeko bide eta formak helburu politikoak bezain garrantzitsuak dira zalantza izpirik gabe, are gehiago Gipuzkoako jeltzale eta sozialisten oposizio basatiaren aurrean. Datozen

tokian tokiko agintari berrien politikak aurrerapauso edo atzerakada ekarriko duen hurrengo hauteskundeetan zehaztu arte, elkarbizitza sustatzea eta hiri eta herrietako jendearen egoera hobetzea dira babestu beharreko gehiengoaren aldeko helburu nagusiak. Bitartean, Ciudadanos eta Podemos alderdi etorri berriek ezarri nahi duten politika egiteko estilo eta antolaketa ezberdinek norainoko eragina izanen duten, bereziki alderdi horien bozkak agintaritzaren berria hautatzeko beharrezkoak diren leku eta erakundeetan, ezezagun nagusietariko bat izanen da. Ziurtasunik eza gairatzeko bidean, krisialdi ekonomikoaren aurrean hartu beharreko lehenengo neurriak lirateke adierazle egoki bat, *casta*-ren ezagutu ditugun politiken aldean. Ez dago bertze modu batean aritzeko tarte zabalik, baina, egon, badago.

Azeria oilotegiaren eskolan

Estrategia komertzialez dakitenak bankuak dira. Egun bateko albistea izan eta gero gehiagorik entzun ez badugu ere, esanahi eta ondorio sakonak dituen ekimen publiko-pribatu bati heldu nahi diogu: datorren ikasturtetik aurrera, boluntario aurkeztu omen diren berrehun baino aditu bankario gehiagok eskoletako haurrei 'finantza eskolak' emanen dizkiete, Rajoy jaunaren gobernuak bultzatutako programa berri baten barruan, inolako negoziaketarik izan gabe, noski, Wert ministroaren paregabeko harropuzkeria eredu. Boluntario horien kualifikazio pedagogikoak ez ziren aipatu albistean, bai oster parte hartzera zihoazen Estatu espainoleko banku pribatu nagusien markak, finantza eta onibar merkatuetako burbuilak puzten lagundu zuten berberak, hain zuzen. Tormesko itsuak mutikoari «kalte egin dizunak sendatuko zaitu» erraten zion moduan, hondamendira eraman gintuztenen eskuetan utzi nahi dute haurren hezkuntza ekonomiko-finantzarioa, hezkuntza komunitatea baztertuz inolako lotsarik gabe. Anekdotak gisa, behar horretarako prestatu duten

liburuxkan, gastuen artean lehentasun maila ezberdinak zehaztean, hipoteka, kreditu txartel eta aseguruiei dagozkien gastuak argindar edo elikagaiei dagozkienak baino premiazkoagotzat jotzen dira, lehenengoak, bigarrenak ez bezala, kontratu legal baten ondorio sahiestezinak direla argudiatuta.

Beharbada, irakaskuntzan ari garelako ez dugu ekimen hori gustuko. Gure ustez, atzean dauden ideiak, aurreiritziak hobe, ezin okerragoak dira. Alde batetik, burbuila ekonomikoak, finantzarioak barne, jendearen ezaguerarik ezaren ondorioak direlako sinismena ezin dute burutik kendu aditu kapitalismozaleek, ez soilki haiek. Espekulaziorik gabeko sistema kapitalista posible dela erraten dutenek historiak dioenari ez diote kasurik egin nahi. AEBetako banku nagusiek gaizki egiteagatik, eta haien aurkako prozedura judizialak etetearen truk, aldizka ordaintzen dituzten isunak lekuko. Finantza- eta ekonomia-desarautzea bultzatu ondoren, kapital eta dibisa merkatuetarako autokontrola eta kode pribatuak lehenesten dituzten enpresa berberen arduradun eta goi mailako langileak izan dira urteetan zehar jokaera illegalak izan dituztenak. Bertzaldetik, hezkuntza ekonomikoa gela batean jorratu daitekeela pentsatzeak, bertze irakasgai arrunt bat balitz bezala eta inolako aurreko plangintzarik gabe, ‘pentsalari’ horien ezjakintasun akademikoa azalarazi bertzerik ez du egin.

Telebistari so

Telebistaren aurrean oso denbora gutxi eman ohi badugu ere, azkenaldi honetan ordu txikietako zenbait bitxikeriek harritu gaituzte. Etxe –jauregiak ote?– dotoreak erakusten dituen saioa, erraterako. Ez genuen jaso etxeak saltzekoak ziren-edo, baina etxeen desjabetze aro honetan halako telezaborra ikusteak nolabaiteko mina eman zigun. Zer erran prostituzioa babesten duten establezimenduak aurkezten eta erakusten dituzten saioei buruz? Eta enkanteak negozio

iturri gisa aurkezten dituztenak? Ez da argitu altzari eta gauza horiek desjabetutako etxeetatik datozen edo ez, baina dirua erraz lortzeko irudia bai eman nahi duela iruditu zitzaigun. Denetarik ikusi genuela pentsatzera iritsi ginenerako, hara non, bertze saio batean, pertsona biluziak agertu ziren, baso edo hondartza baten erdian, titi, alu eta zakilak ezkutatzeko pixelizazioa erabiliz. Saio haren nondik norakoaz jabetzeko astirik ez eta hurrengo esperpentoa aurrean genuela ohar-tu ginen: adin txikiko neska-mutiko batzuk bazkari bana prestatzen ari ziren txapelketa moduko saio batean. Non daude haur horien defentsarako erakundeak, eta senide edo tutoreak? Gainera, kate publiko batek emititurik! Gero datoz zozketak, poker txapelketak, eta aizto, elektrotresna edo ariketa fisikoak egiteko tresnerien salmentarako saio komertzialak. Eskerrak musika saio batzuk ere badauden... Ufa! Hauteskunde gauaren *zapping* luzeak biharamun mingotsa eragin zigun! 🍷